

Berättelse över C. F. Meinanders fornminnesundersökningar i
Karleby 1945 och 1946.

Bilagor & kartor.

På uppdrag och bekostnad av Karleby Hembygdsförening utförde undertecknad i juni och juli 1945 och i juli 1946 arkeologiska undersökningar i Karleby socken varöver nedanstående meddelas.

Karleby sockens fasta fornlämningar äro antecknade av L. H. Sandelin åren 1880-81 och dessa anteckningar finnas publicerade (Arkeologisk och historisk beskrifning öfver den svenskspråkiga delen af Pedersöre härad, Finska fornminnesföreningens tidskr. XIV. 1894. s. 108-110). Sandelins uppgifter äro i den mån de kunnat verifieras riktiga och orienteringsuppgifterna såpass noggranna, att de i allmänhet kunnat utnyttjas. Som naturligt är, är Sandelins förteckning ej fullständig, liksom han även upptager anläggningar som knappast kunna rubriceras som fornlämningar från förhistorisk tid. Denna förteckning utgör dock en god bas för fortsatta undersökningar och dess uppställning följes därför nedan (numrorna hänvisa till Sandelins förteckning):

1) Den av S. omnämnda stensättningen på Träskbacka öster om Runtujärvi har ej kunnat återfinnas av ortsborna. Troligen rör det sig dock ej om någon förhistorisk lämning, i varje fall ej om en forngrav.

2) Rösenda på Brännbacka.

Rösgruppen befinner sig 650 m fågelvägen sydväst från Hassis-gårdarna. (karta 1) och c:a 100 m SV om Rönbacka torp (karta 2). Markägare är Elof Hagström. Fem tydliga rösen, måhända kan därtill några stenhopar rubriceras som rösen; de äro låga och 2 à 3 m i diameter och i mitten uppkastade. Min uppfattning är, att rösenda ej äro gravrösen. Namnet Brännback kunde även eventuellt tyda på svedjetradition. Två av rösenda undersöktes utan att de lämnade några som helst fynd ~~fraktor 3 p 4~~. De omgivande lågmarkerna ligga runt 21 m ö.h. och själva rösenda omkring 29 m ö.h. (Grävningssf.p. = 29.17).

3. Svedjenabba. Det av Sandelin på denna kulle beskrivna röset undersöktes 1945. På backen fanns spår av gamla uppröjdningar och diken, vilket tyder på att där tämligen nyligen funnits någon odling av mera framskridet slag än en sved. Dessutom finnes i backen resterna av en stor tjär-dal. Det omtalade och nu undersökta röset var ovalt 8 x 6 m och ganska lågt (c:a 60 cm). I mitten var en grop. Inga stenläggningar kunde iakttagas, ej heller gjordes fynd. Röset torde att sluta av storleken knappast vara ett odlingsröse, men hurvida det varit en gravröse, kan jag ej avgöra. De till storlek och form ensartade stenarna skulle tyda härpå. (Svedjenabbas läge se karta 1).

4. Latosbacka. Namnet såväl som röset äro okända på orten och har ej kunnat återfinnas.

Vid vägen från Hassis till Rita på västra sidan vägen på Kälviäsidan c:a 200 m från sockenrån en större grupp med rösen, vilka enligt min uppfattning äro odlingsrösen. Huruvida denna grupp avses med någon av de av Takala förtecknade hade jag svårt att avgöra, då jag närmade mig dem från Hassis-sidan och Takalas orienteringsavvisningar utgå från Rita. (jfr Takala, FFT XVII, s. 63 f.).

5. Strandhagabacka är en flack skogskulle vid östra randen av Oivuslätten ganska nära Nedervetil-rån. I denna backe kunde jag konstatera ett stort antal - ett 20-tal - rösen, enligt mitt förmenande odlingsrösen.

6. Högbacka-rösen kändes ej till av ortsbefolkningen. Dock är det mycket sannolikt att rösen finns kvar, eftersom jag fick flere upplysningar om att mellan Oivu och Lahnakoski skulle finnas dylika, utan att dock någon kunde ange deras exakta läge eller själv kunde hitta dem.

54
②
7. Dalskogen, som befinner sig mitt i Oivu by är en tämligen brant backe. Det större av de båda östliga rösen undersöktes. Det var närapå cirkelrunt utan tydlig randsättning; höjden var nära en meter, diametern c:a 8 m. Röset var uppbyggt av ovanligt liten sten, knappt huvudstora, vilka tydligen tagits i rullstensgruset i samma backe. Inga stensättningar kunde konstateras. I mitten av röset fanns rikligt med skörbänd sten, men huruvida de äro en primär företeelse eller bränts i samband med senare midsommareldar förblir oavgjort. I röset hittades en enkel bronsring (NM 11496), däremot inga brända ben, kol eller dylikt. Bronsringen kan

eventuellt jämföras med liknande från ett gravröse i Viitasaari (NM 8825:1; Suomen Museo 1927 s. 29, fig. 8) och kunde sålunda dateras till äldre järnålder. Från bronsålder är ringen ganska säkert ej. (Karta 4).

8. Rösena vid Rymningsbacka vore jag benägen att beteckna som odlingsrösen.

9. Farfarängsbacka. Det av Sandelin beskrivna röset är mycket sannolikt en forngrav. Jag undersökte ett stenröse, som låg på motsatta sidan vägen. Det var uppkastat av olika stora stenar samt en stor jordfast sten (karta 5). Inga fynd gjordes och det förblev sålunda osäkert huruvida röset är en grav. Farfarängsbacka uppmättes från råpåle 212 på gränsen mellan Karleby och Nedervetil.

8.6	m	Nnt	34-20	
137.7	"	"	37-82	
15.0	"	"	45-88	
30.0	"	"	46-80	
28.8	"	"	44-35	
15.3	"	"	52-45	
8.1	"	"	41-12	
35.3	"	"	45-08	= röse I (Sandelin)
18.0	"	"	20-05	= röse II (undersökt)

Platsen ligger på Berdt Furubäckas mark invid vägen från Oivu till Artur Lindströms Hömossa ej långt från Nedervetil-rån och c:a 2 km SV-om Oivu by.

10. Den av Sandelin nämnda Brokärrbacka torde vara identisk med Kaitmossbacka (Björndals hn, J. Asplunds mark).

Sul
Mossen

(M)

13. Teppo kallas numera Storstenstjappen. Rösen, vilka äro tre till antalet kunna eventuellt vara små gravrösen (1.5 x 2 m). De ligga på Albin och John Gårdströms mark (Såka by, karta 6).

Sul 5

Nära dessa rösen ligger just vid rån mellan Skrabb, Kulla och Ventjärv c:a 500 m SV-om Gårdströms hemman på Strömmes (platsen har antagligen fått sitt namn av ett gammalt soldattorp) strax österom Kakurbäckshagen tre rösen (karta 6), av vilka jag 1946 undersökte två. Det ena ligger på Gårdströms mark och var hopsamlat av tämligen stora klippblock samt en i klyftor sönderfallen större jordsten. Inga fynd gjordes (karta 7). Det andra undersökta röset uppgavs för ett tjugotal år sedan vara uppkastat varvid ben hade hittats. Det låg på Ventjärvs mark och var sammanplockat av medelstora stenar mellan några större klippblock. Det låg på en bergsknall som några meter höjde sig över omgivningen. Ingastensättningar kunde iakttagas (karta 8). I röset påträffades brända ben över nästan hela botten för det mesta i bergsskrevorna (NM 11607). Röset är således med säkerhet en grav, fastän dateringen förblir osäker.

Om rösen i Såka och Oivu må ytterligare nämnas:

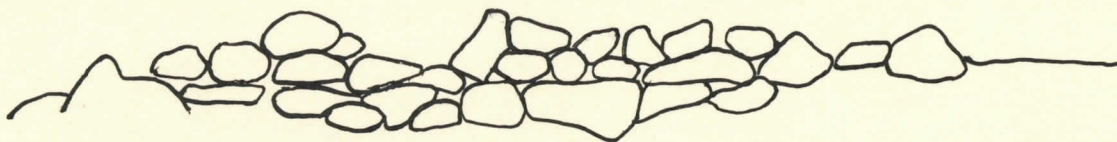
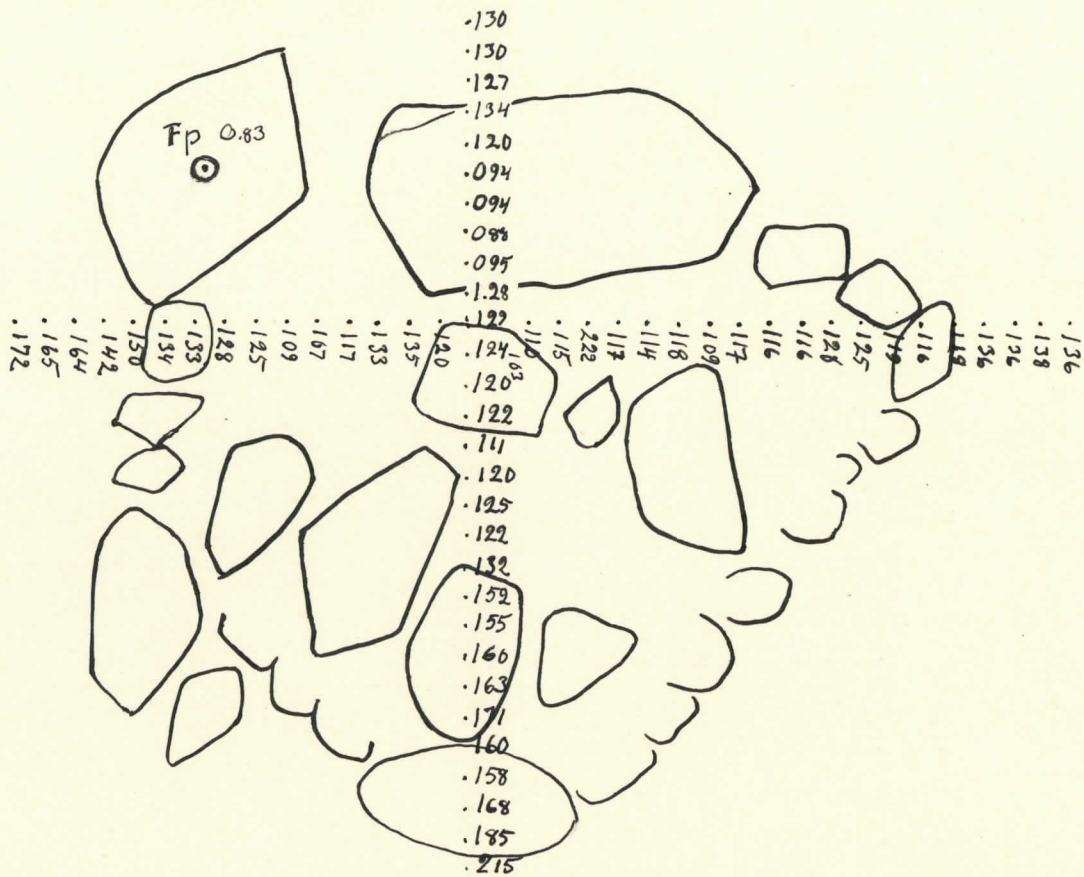
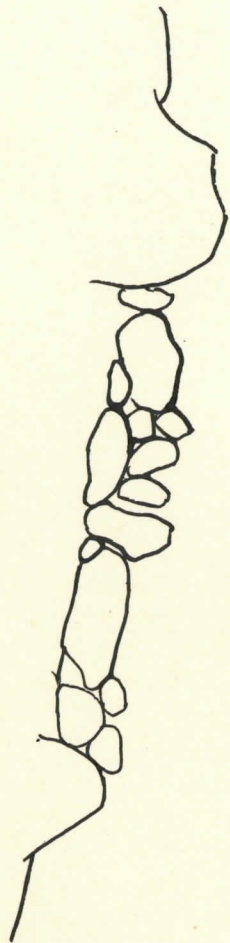
På Blåkobacka - sydväst om Kulla - uppgives finnas tre stenrösen.

På sockenrån mellan Nedervetil och Karleby på Träskhagabacka (Nedervetil-sidan M. A. Slotts mark, Karleby sidan Knutar hn) finnes ett 6 x 6 m stort röse, i mitten om röset. Nära intill finnes ett mera apokryfiskt röse.

2
6
5/11
I Oivu by, Lilloivu, Storkärrbacken c:a 20 m från Nedervetilrån (c:a 1 km öster om landsvägen) och invid en igengrodd kärn finnes en hästskoformad stensättning c:a 10 x 10 m och 1½ m hög. Den är troligen en lämning av en sådan byggnad med höga, av stenar radade väggar som ännu förekommer i Österbotten.

I Korolaks by, Kotka (N:o 11) hn, Valfrid Kotkas mark, på Storsveden c:a 1 km från gården åt N och ej fullt lika långt från rån Kelviå finnes tre stenrösen 2 x 4, 2 x 4 resp. 3 x 3 m c:a 10 från varandra. Huruvida det rör sig om gravrösen är osäkert. Platsens namn tyder på svedjemark. Ett av rösena undersökte jag år 1946. Det bestod för det mesta av mycket liten sten och var sammanplockat mellan två jordfasta stenar. Jag fick det intrycket att det ej var fråga om gravar.

J. M. M. M.

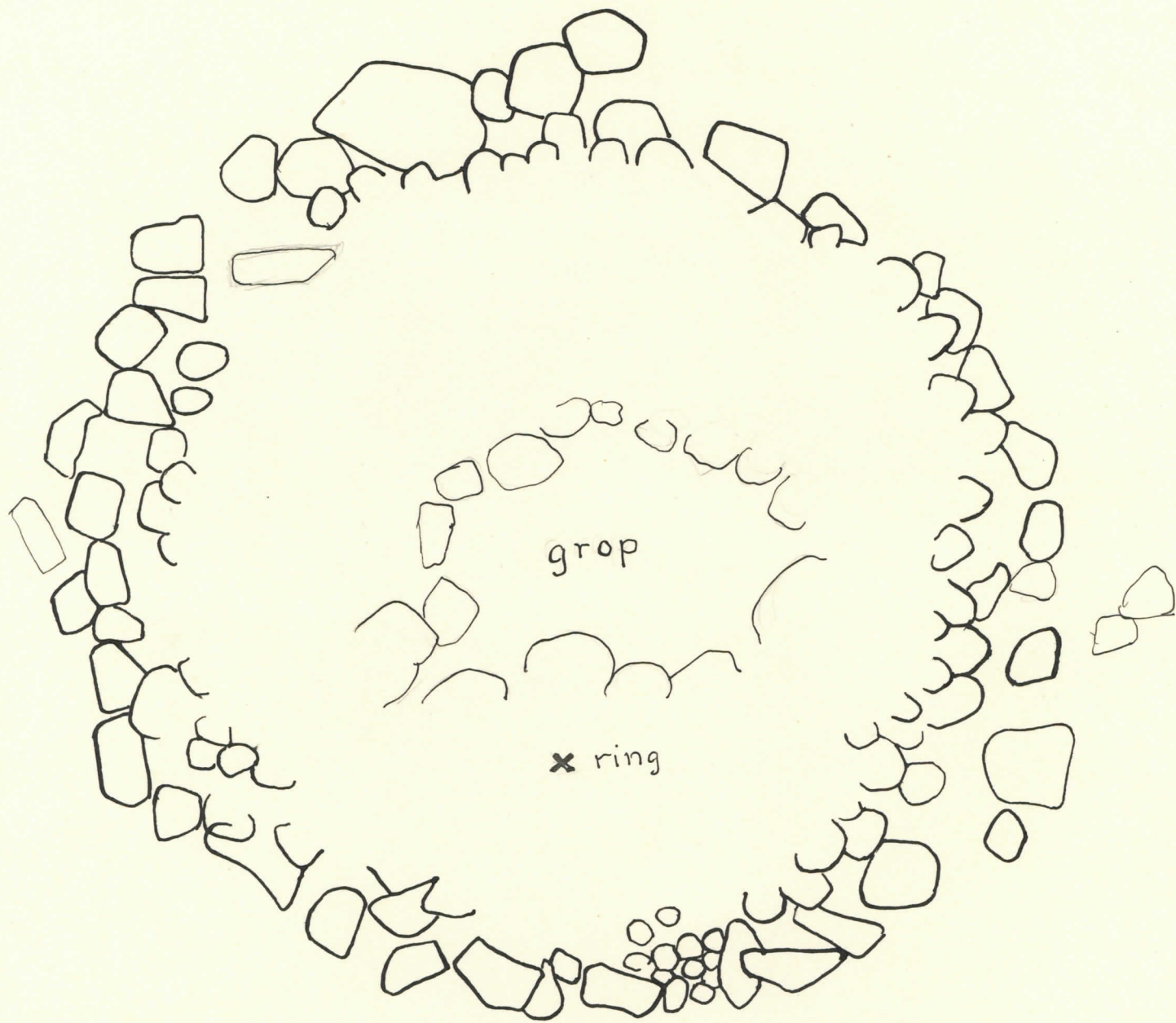
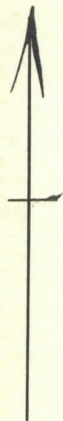
Karta 5

Karleby, Farfarängsbacka
C. F. Meinander -45
1:50

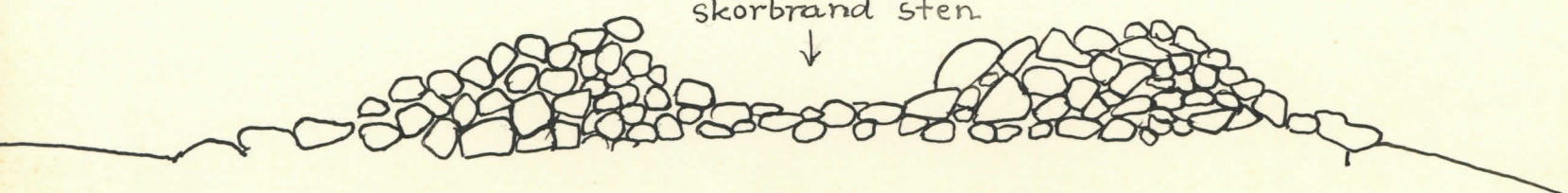
Oivu, Dalskogen

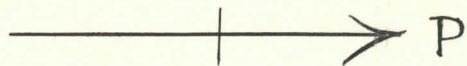
C. F. Meinander

1:50

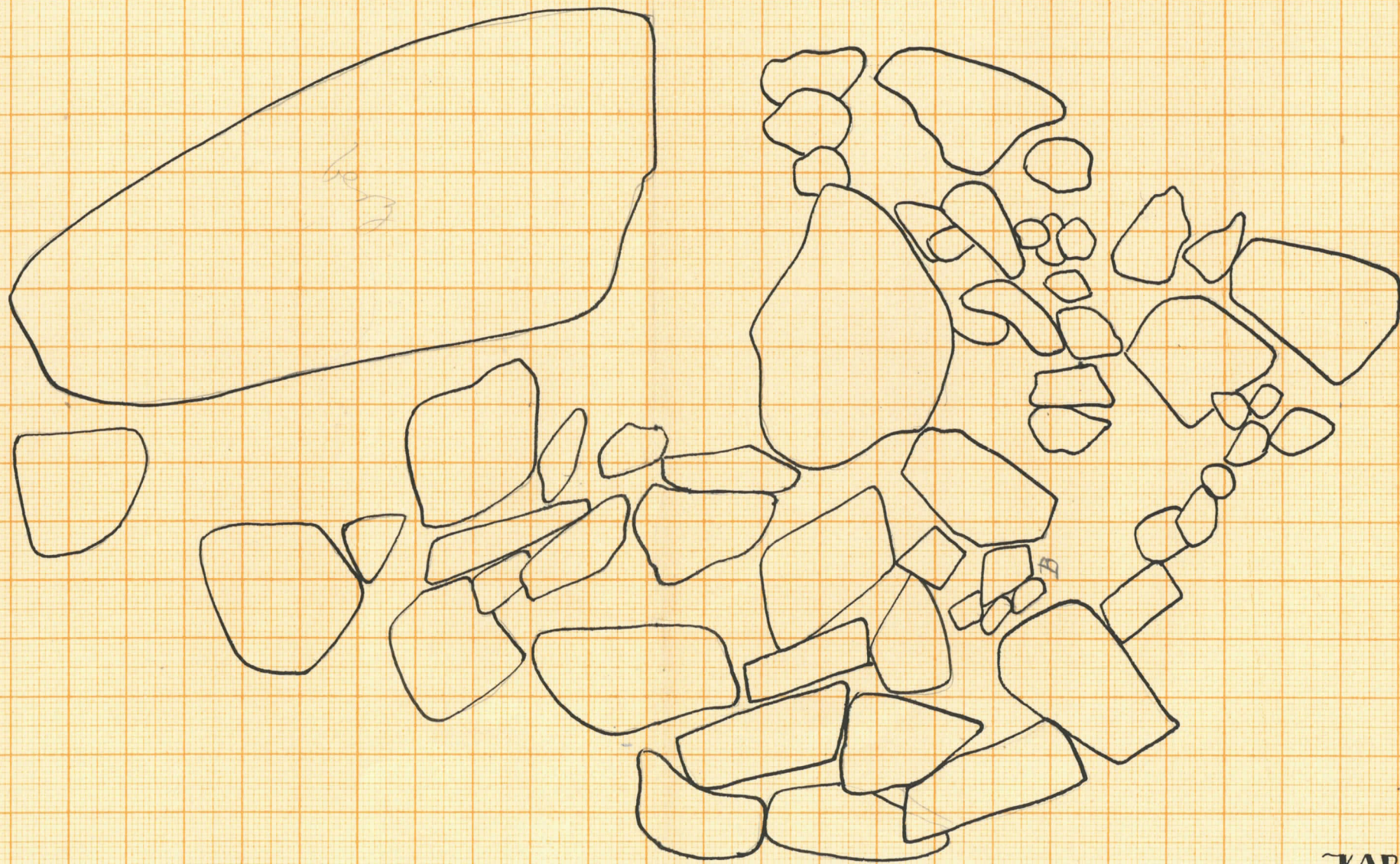
skörbränd sten.

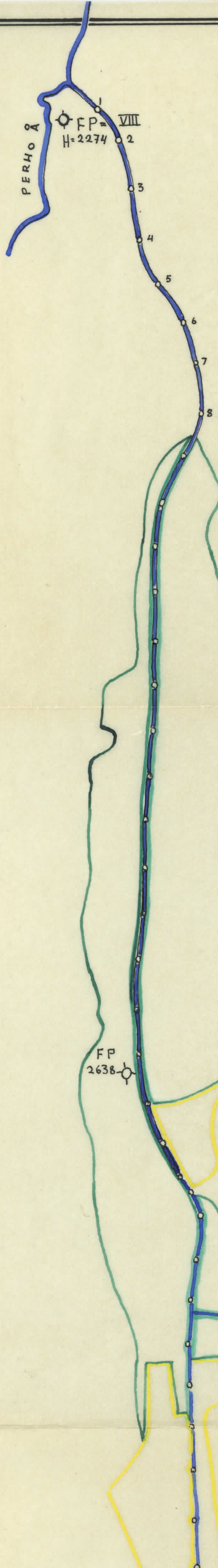
Karleby. Brännbacka II
C. F. Meinander
1:50

Karta 3

KARTA 7
KARLBY, STRÖMMES
RÖSE I. 1:25

C. F. MEINANDER, 1946.

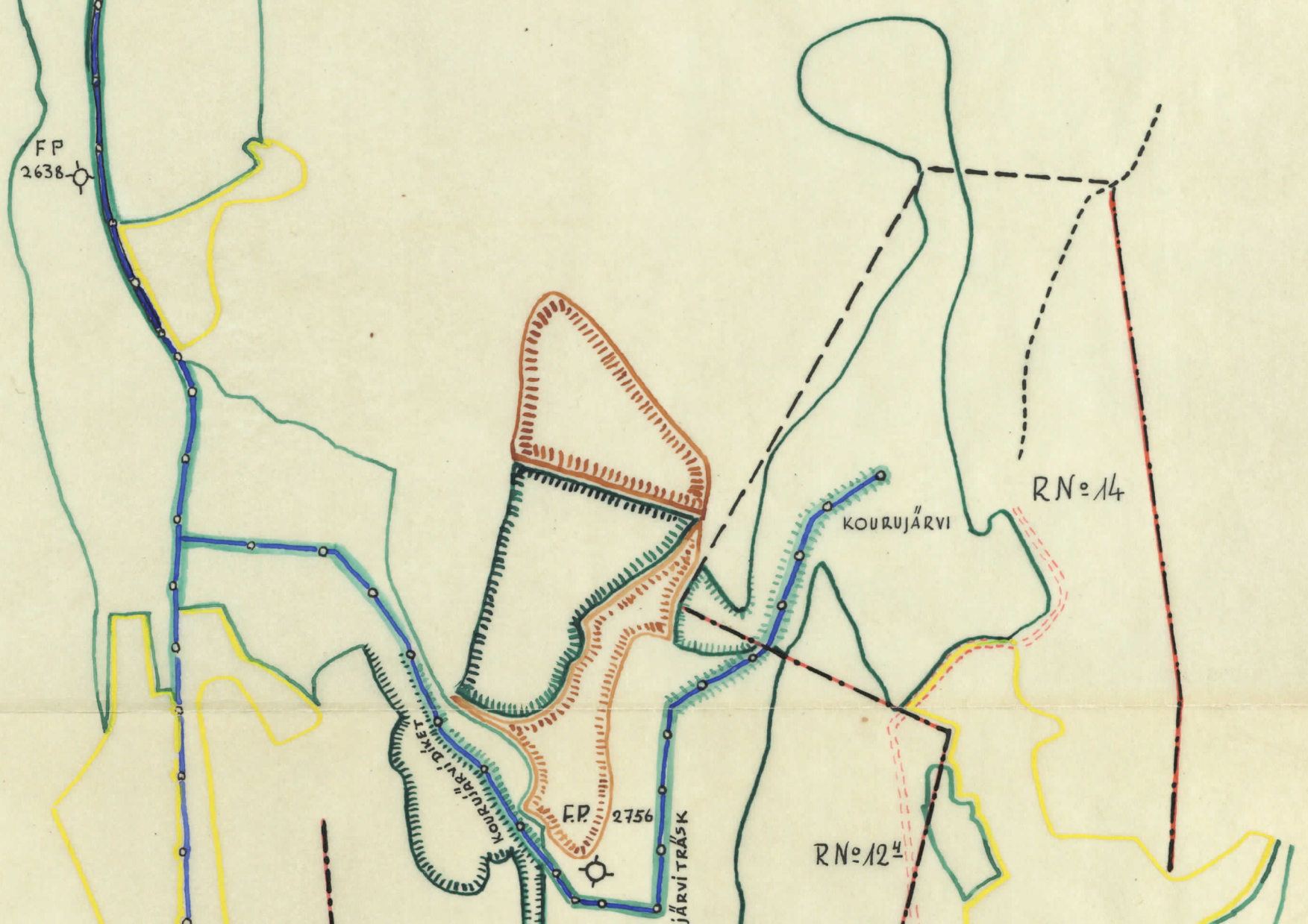
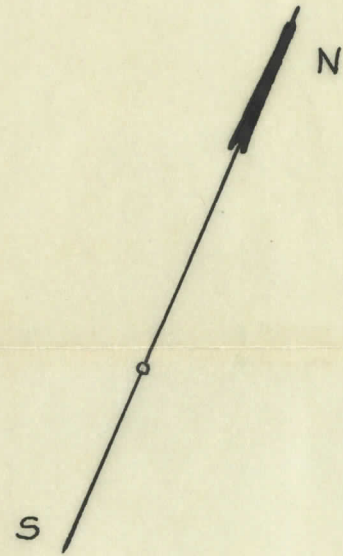

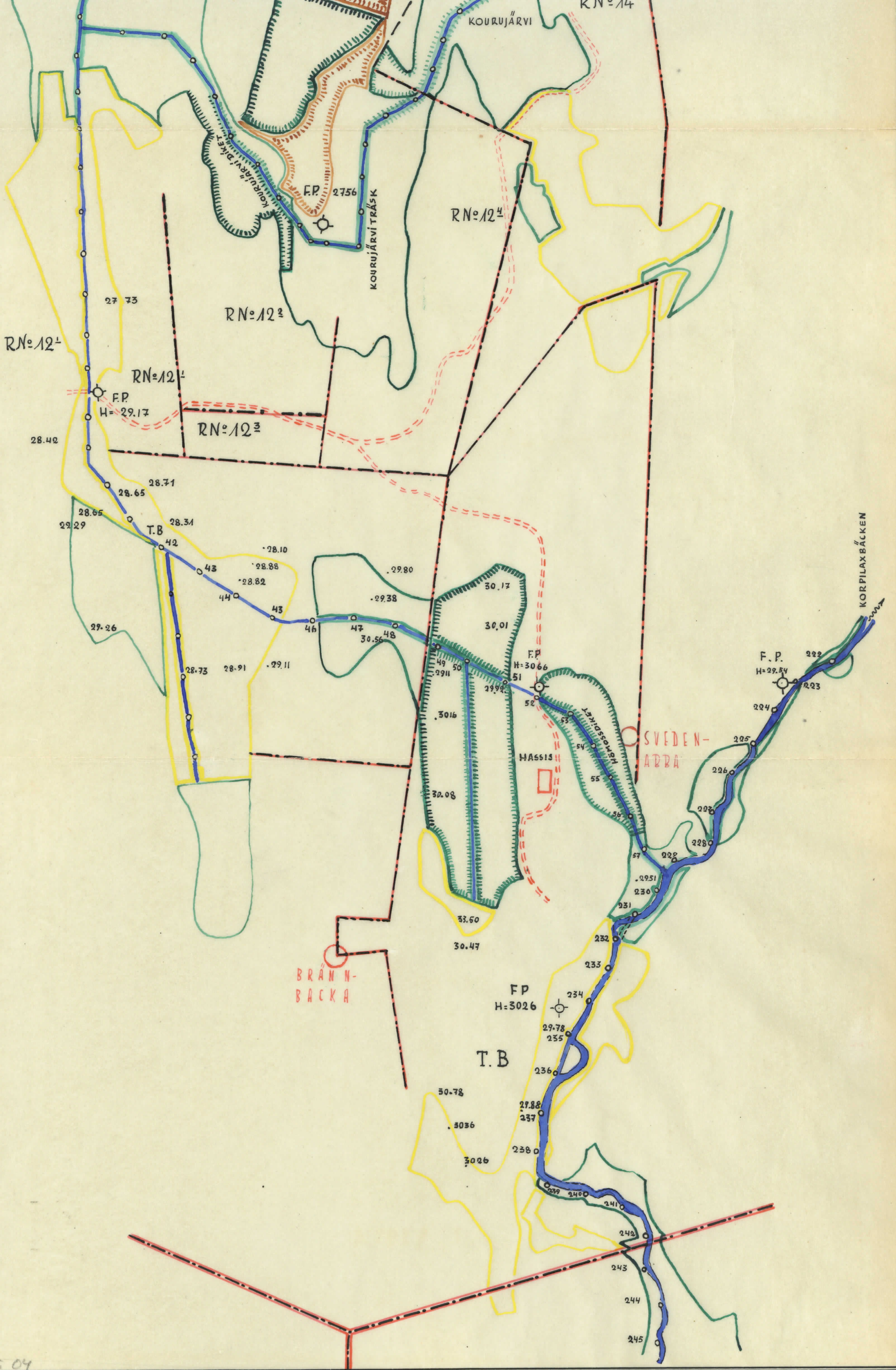
KARTA 1

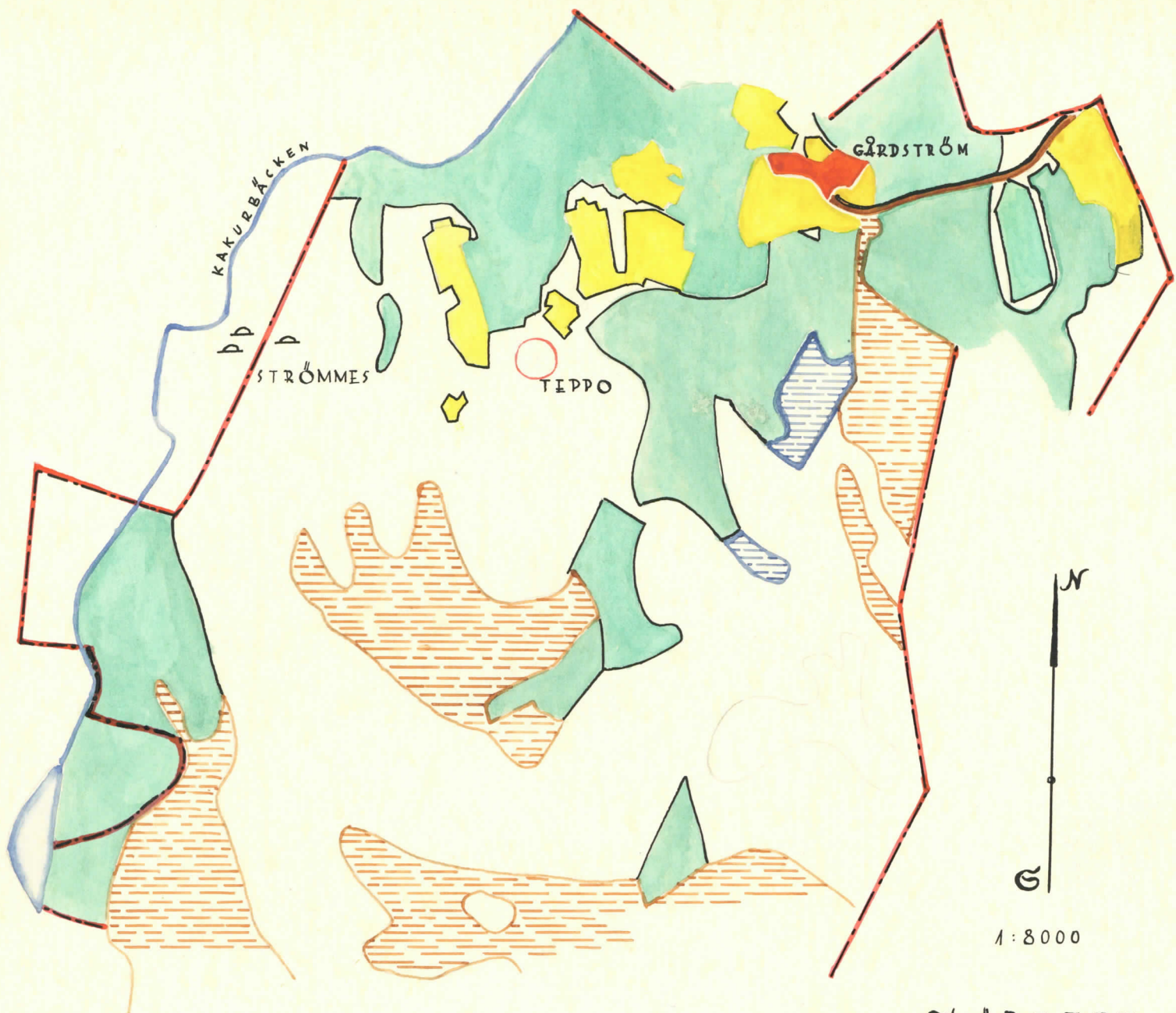
UTDRAG AV FÖRSLAG TILL
 UPPRENSNING AV
 KORPLAXBÄCKEN
 JÄMTI SIDOGRENNAR
 1934.
 A.L. STENBERG.

AVVÄGNINGSSYSTEMET 8. 17. m. ö. l.

1:8000

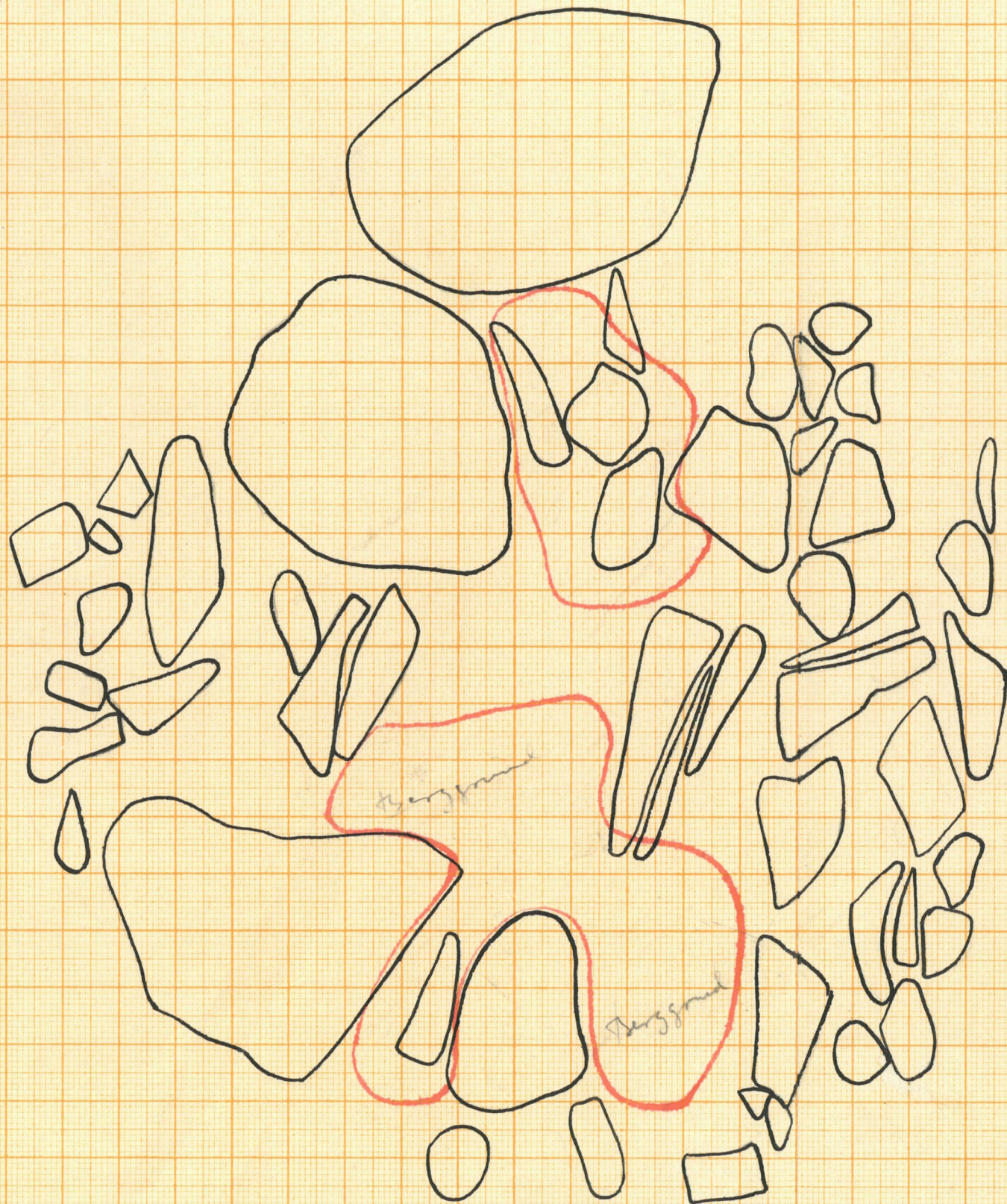

MARIÄBY
 SÄLVA, SURABB N: 7
 1824 + 1825

KARTA 6

S

N

KARTA 8

KARLEBY, STRÖMMIS,

RÖSE 2

C. E. MEINANDER. 1946.

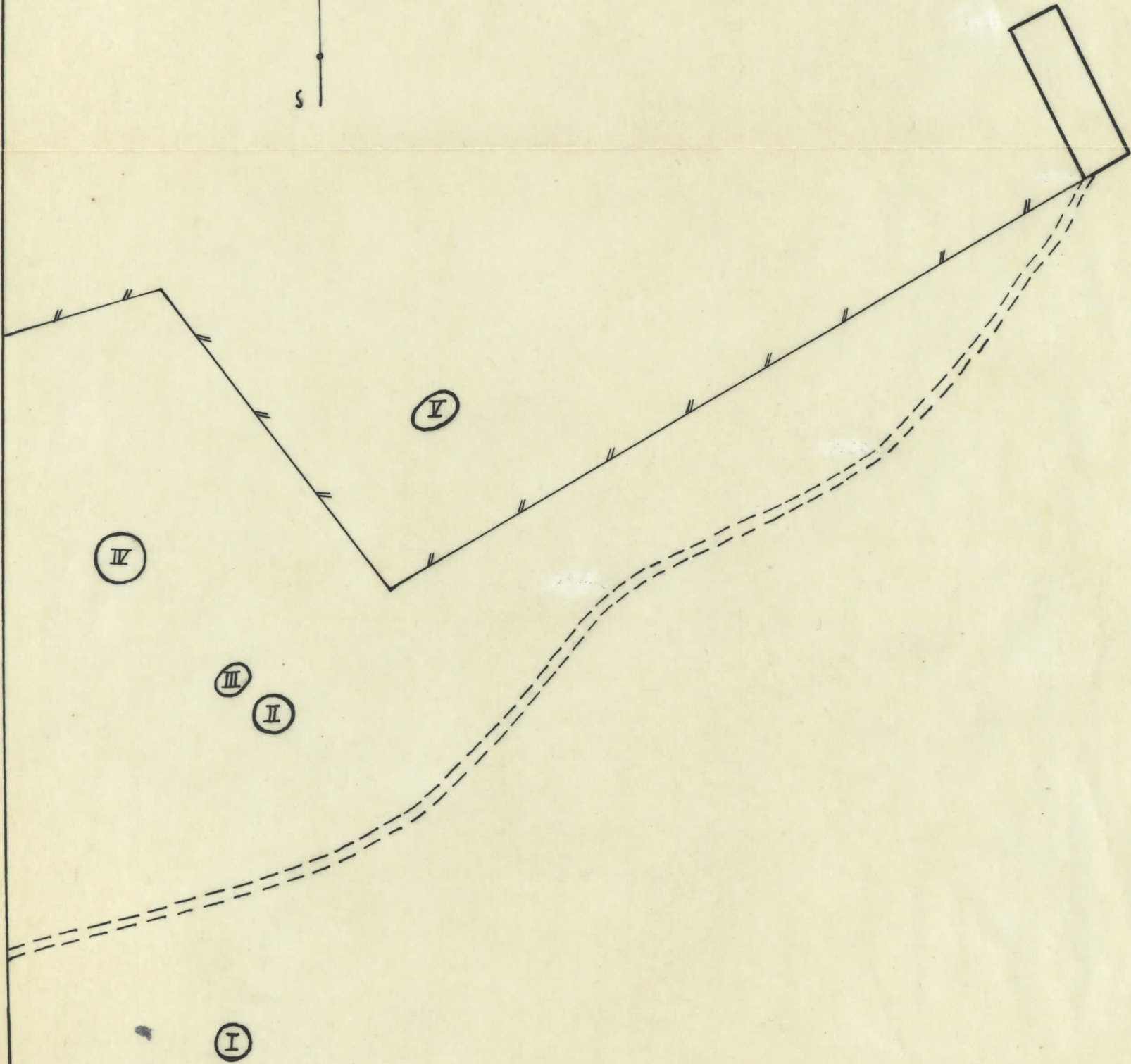
1:25

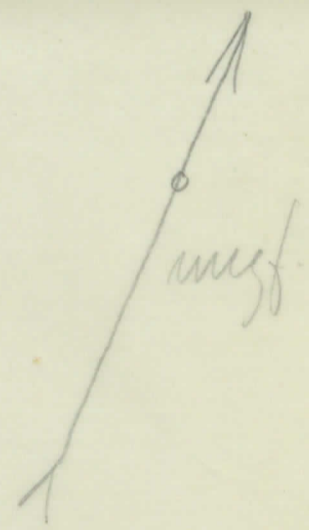
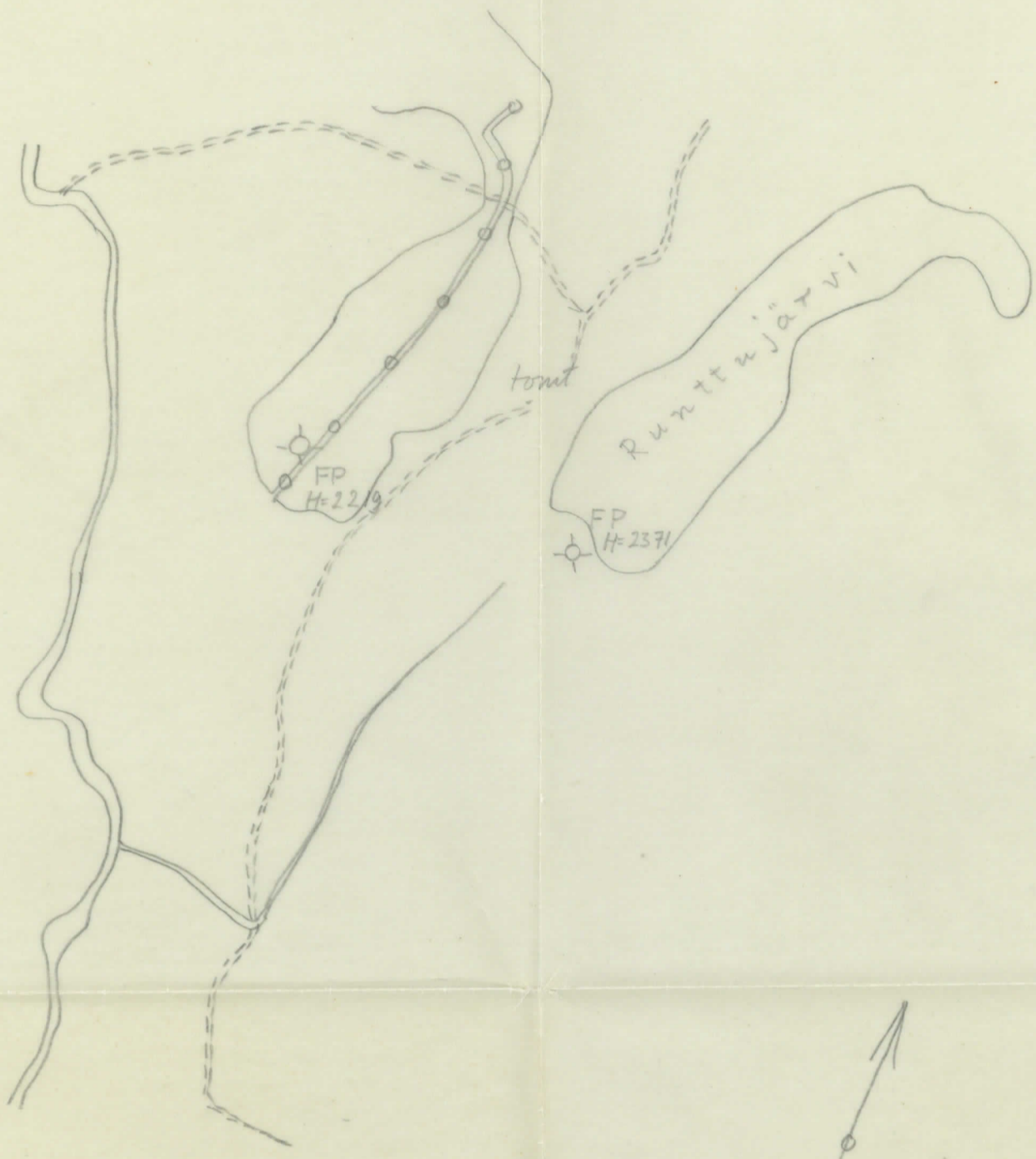
KARTA 2

KARLEBY, HASSIS,
BRÄNNBACKA

RÖNNBACKA
(FANNY SUNDELIN)

1:500

Utdrag ur förslag till Korpeläsbäcken